

Оперативний план першочергових заходів з реформування вітчизняної науки

**(на основі пропозицій, узгоджених
МОН України, НАН України,
національними галузевими
академіями наук)**

Реформування наукової та інноваційної сфер повинно бути спрямоване, насамперед, на підвищення ефективності наукової діяльності за рахунок досягнення високого рівня наукових досліджень, ефективної комерціалізації науково-технічних (експериментальних) розробок, функціонування дієвої системи трансферу технологій.

Оперативний план реформування вітчизняної науки має бути узгоджений з нормами Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» та ґрунтуватися на об'єктивних вимогах поточного моменту.

SWOT аналіз наукової сфери

В
Н
У
Т
Р
І
Ш
Н
І

З
О
В
Н
І
Ш
Н
І

Strengths (сильні сторони)

Розгалужена, з широким охопленням поля наукових досліджень, структура наукових установ

Великий кадровий потенціал

Тривалі наукові традиції

Успішний досвід участі у великих міжнародних проектах (принаймні на деяких напрямках)

Успішний досвід взаємодії з окремими високотехнологічними виробництвами

Weaknesses (слабкі сторони)

Недостатнє фінансування (рівень країн Африки). Брак сучасного наукового обладнання, застаріла матеріально-технічна база

Падіння суспільного престижу наукової роботи. Масовий вплив якісних наукових кадрів за кордон або в інші сфери діяльності

Недостатній рівень координації між окремими "головними гравцями" на науковому полі

Консервативність значної частини наукових еліт.

Невідповідність структури наукової сфери об'єктивним потребам розвитку економіки й суспільства. Колапс галузевої науки. Відсутність ефективної інноваційної системи.

Opportunities (можливості)

Імплементация положень Закону «Про наукову і науково-технічну діяльність»

Створення Національної Ради з питань розвитку науки і технологій на чолі з Прем'єр-міністром, як координуючого органу з формування й реалізації.

Створення Національного фонду досліджень як органу для грантового фінансування пріоритетних наукових проектів

Проведення державної атестації наукових установ та наукової роботи ВНЗ, приведення рівня державної підтримки у відповідність до результатів атестації.

Успішна участь у міжнародних наукових програмах («Горизонт-2020», «Євратом», НАТО, УНТЦ, Еврека тощо).

Створення дієвої інноваційної системи

Threats (загрози)

«Старіння» науки, «вимивання» з неї активної молоді

За продовження інерційного сценарію – неминуче руйнування упродовж 5-10 років більшості наявних наукових шкіл, остаточне викидання України зі світової «вищої наукової ліги» без шансів там поновитися

За радикального сценарію «оптимізації» наукової сфери, закриття значної частини інститутів як «неефективних» - неминуче руйнування упродовж короткого періоду більшості наявних наукових шкіл, остаточне викидання України зі світової «вищої наукової ліги» без шансів там поновитися

В обох випадках – втрата національною наукою потенціалу, необхідного для забезпечення розвитку економіки й суспільства, підтримання обороноздатності

*Ключові суб'єкти державного регулювання та управління
у сфері наукової і науково-технічної діяльності відповідно
до Закону України «Про наукову і науково-технічну
діяльність»*

Верховна Рада України

Кабінет Міністрів України

Центральний орган виконавчої
влади, що забезпечує формування
та реалізує державну політику у
сфері наукової і науково-технічної
діяльності

Інші центральні органи виконавчої
влади у сфері наукової і науково-
технічної діяльності

Національна академія наук України

Національні галузеві академії наук

Національний фонд досліджень
України

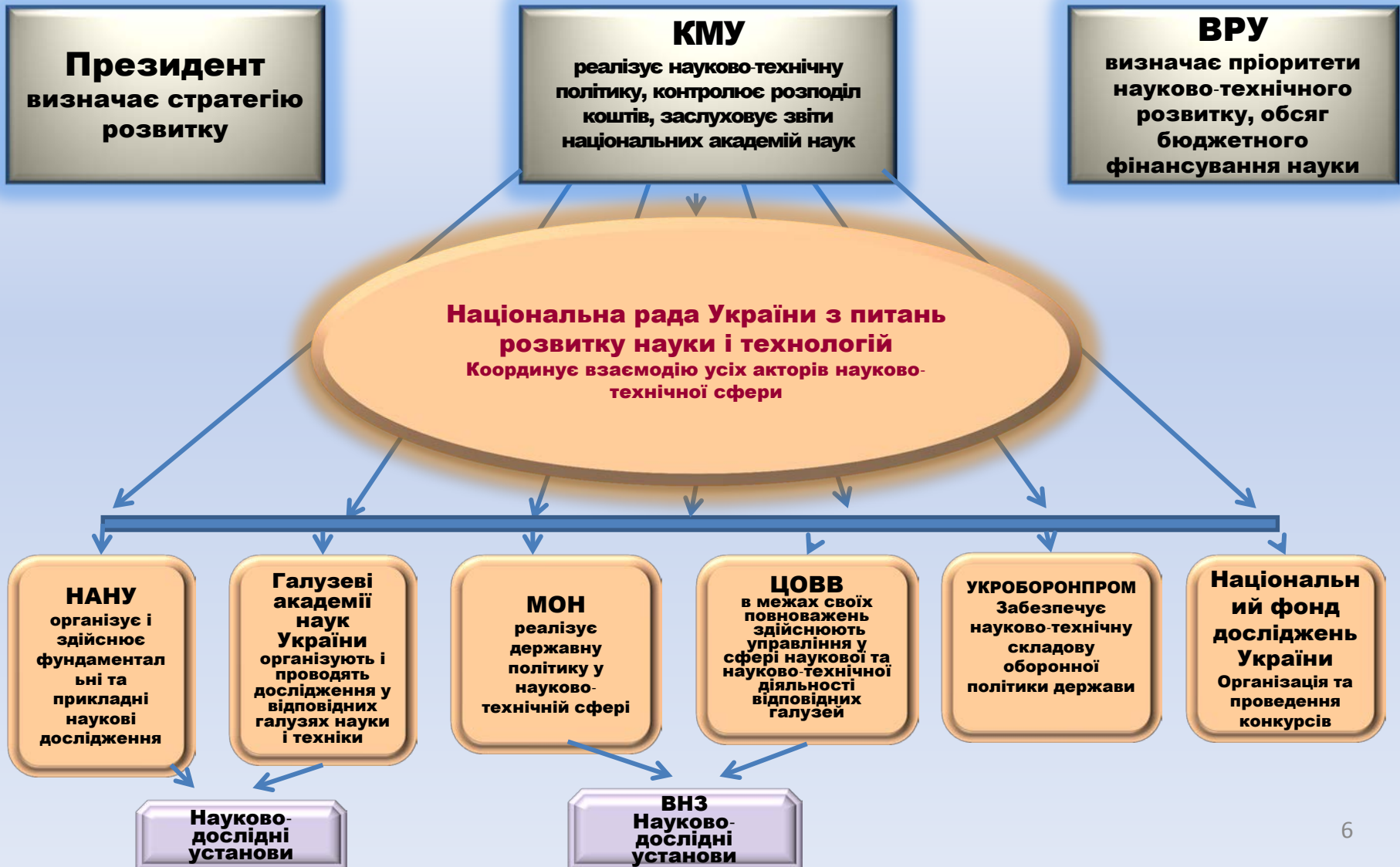

Державне управління у сфері науки і техніки (модель до 2016 року, координація відсутня)

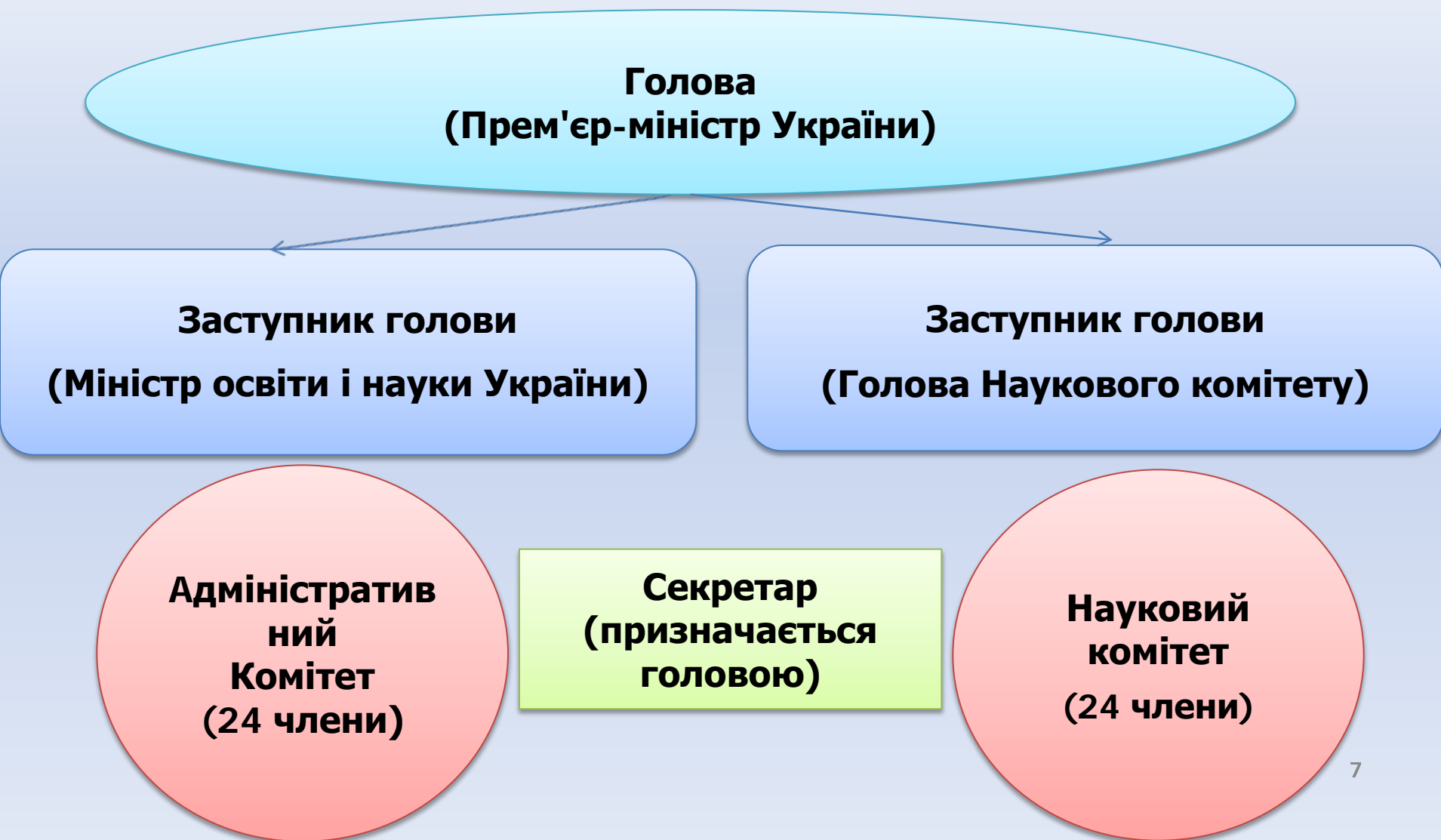

**Державне управління у сфері науки і техніки
(відповідно до закону України “Про наукову і науково-технічну діяльність”,
встановлюється координація дій)**

Національна рада України з питань розвитку науки і технологій

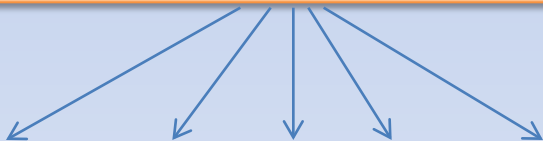

Члени Національної ради України з питань розвитку науки і технологій

**Члени
Національної ради України з питань
розвитку науки і технологій**

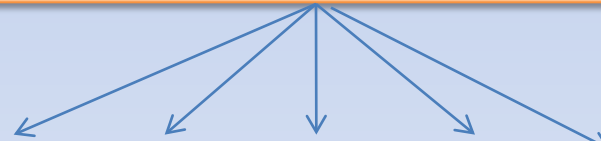

**Члени
Наукового комітету**

*Провідні українські вчені,
визначені на основі відкритого
конкурсу, який проводить
спеціально утворений
Ідентифікаційний комітет*

**Члени
Адміністративного комітету**

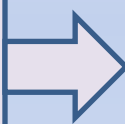

*Представники ЦОВВ,
НАН України, національних
галузових академій наук,
провідних наукомістких
виробництв, університетів,
наукових установ*

Національна рада України з питань розвитку науки і технологій

(ключові функції відповідно до Закону України "Про наукову і науково-технічну діяльність", 1/2)

підготовка
пропозицій
щодо:

- формування засад державної політики у сфері наукової та науково-технічної діяльності;
- визначення пріоритетів розвитку науки і техніки та заходів з їх реалізації;
- інтеграції вітчизняної науки у світовий науковий простір та Європейський дослідницький простір з урахуванням національних інтересів;
- створення механізмів комерціалізації результатів наукових досліджень;
- розвитку наукової та науково-технічної сфери в Україні;
- принципів створення та стратегії розвитку державної дослідницької інфраструктури, системи державних ключових лабораторій;
- стратегії розвитку системи залучення та підготовки учнівської молоді до наукової і науково-технічної діяльності.

Національна рада України з питань розвитку науки і технологій

(ключові функції відповідно до Закону України "Про наукову і науково-технічну діяльність", 2/2)

Надання Кабінетові Міністрів України рекомендацій щодо формування державного бюджету в частині визначення загальних обсягів фінансування наукової і науково-технічної діяльності

Заслуховування та оцінювання звітів головних розпорядників бюджетних коштів про стан використання коштів на наукову та науково-технічну діяльність та отримані результати

Внесення рекомендацій щодо оптимальних шляхів реалізації проектів і програм міжнародної технічної допомоги у сфері наукової і науково-технічної діяльності

Національний фонд досліджень України

**Наглядова рада =
Науковий комітет Національної
ради України з питань розвитку
науки і технологій**

**Голова
(призначається
Кабінетом Міністрів
України)**

**Наукова рада
(оголошує конкурси та
визначає їх результати)**

**Секції за напрямками
(проводять попередню
експертизу проектів)**

Структурні підрозділи

Ключові повноваження Національного фонду досліджень України (відповідно до норм Закону України “Про наукову і науково- технічну діяльність”)

- ❖ грантова підтримка фундаментальних та прикладних наукових досліджень незалежно від відомчої ознаки за програмами, орієнтованими на досягнення наукових результатів світового рівня;
- ❖ надання цільових грантів для створення й підтримки дослідницької інфраструктури (ключові лабораторії, дослідницькі університети, національні наукові центри тощо);
- ❖ фінансова підтримка популяризації наукової і науково-технічної діяльності

Пропоновані принципові зміни системи державного управління та структури державного сектору наукових досліджень

1. Уточнення, коригування та деталізація пріоритетних напрямів наукових досліджень, науково-технічних розробок та інноваційної діяльності на період до 2020 року у відповідності до пріоритетних напрямів розвитку національної економіки, потреб забезпечення обороноздатності держави, підтримання суспільної стабільності, із забезпеченням розвитку фундаментальних і прикладних досліджень у межах кожного пріоритетного напрямку наукових досліджень

Захід: презентація та обговорення результатів і рекомендацій Зовнішнього незалежного аудиту науково-інноваційної системи України, здійсненого європейськими експертами з використанням політичних інструментів програми ЄС «Горизонт-2020».

Строк виконання - грудень 2016

Захід: проведення оцінки наукового, науково-технічного та інноваційного потенціалу України на основі використання традиційних статистичних даних, даних науково-технічного та інноваційного обстеження та спеціалізованих обстежень найбільш перспективних для України секторів економіки. Уточнення на цій основі пріоритетів розвитку науки і техніки, інноваційної діяльності та розробки заходів з розвитку національної інноваційної системи.

Строк виконання - вересень 2017

Пропоновані принципові зміни системи державного управління та структури державного сектору наукових досліджень.

2. Запровадження єдності принципів та стандартів у реалізації оптимальної моделі розвитку вітчизняної науки (державна атестація наукових установ і наукової діяльності вищих навчальних закладів)

Захід: затвердження Кабінетом Міністрів України:

Положення про порядок державної атестації наукових установ;

Положення про порядок державної атестації наукової діяльності вищих навчальних закладів;

Положення про Міжвідомчу раду з питань координації фундаментальних і прикладних досліджень.

Строк виконання - березень 2017

Захід: проведення державної атестації наукових установ і наукової діяльності вищих навчальних закладів, ухвалення рішень за результатами атестації, оптимізація мережі наукових установ та структури наукових підрозділів вищих навчальних закладів на підставі результатів державної атестації.

Строк виконання - червень 2017 – червень 2020

Пропоновані принципів зміни системи державного управління та структури державного сектору наукових досліджень.

3. Системність процесів утворення, реорганізації та ліквідації державних наукових установ, у тому числі, державних наукових установ (організацій, підприємств)

Захід: формування персонального складу Міжвідомчої ради з питань координації фундаментальних і прикладних досліджень при НАН України і МОН України, затвердження Радою методики оцінювання наукових установ.

Строк виконання - травень 2017

Заходи:

Здійснення заходів з інтеграції університетської та академічної науки.

Початок повноцінної роботи Київського академічного університету як установи подвійного підпорядкування НАН України і МОН України.

Створення центрів колективного користування найважливішим лабораторним обладнанням.

Створення науково-навчальних центрів подвійного підпорядкування НАН України і МОН України за пріоритетними напрямками розвитку науки і техніки.

Створення Державних ключових лабораторій як ключових елементів дослідницької інфраструктури, які сприяють інтеграції університетської та академічної науки з метою одержання проривних результатів на пріоритетних напрямках.

Початок фінансування Державних ключових лабораторій через гранти Національного фонду досліджень.

Строк виконання - вересень 2018

Пропоновані принципів зміни системи державного управління та структури державного сектору наукових досліджень.

4. Оцінювання ефективності використання бюджетних коштів

Заходи: затвердження Положення про Національну раду з питань розвитку науки і технологій
визначення та затвердження персонального складу Наукового і Адміністративного комітетів Національної ради з питань розвитку науки і технологій
початок роботи Національної ради з питань розвитку науки і технологій

Строк виконання - березень 2017

Захід: заслуховування та оцінювання Національною радою з питань розвитку науки і технологій звітів центральних органів виконавчої влади, Національної академії наук України, національних галузевих академій наук та інших головних розпорядників бюджетних коштів, що здійснюють наукову та науково-технічну діяльність або є замовниками наукових досліджень та розробок, про стан використання коштів на наукову та науково-технічну діяльність та отримані результати, ухвалення рішень за цими звітами з метою врахування при підготовці проекту Державного бюджету України на 2018 рік.

Строк виконання - липень 2017

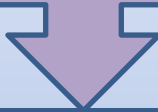
Заходи: затвердження Положення про Національний фонд досліджень України
затвердження персонального складу його наукової ради
визначення пріоритетів його грантової підтримки у рамках встановлених Законом напрямків роботи Фонду
початок роботи Фонду

Строк виконання - січень 2018

Пропоновані принципи зміни системи державного управління та структури державного сектору наукових досліджень.

5. Державні цільові програми за пріоритетними напрямками розвитку науки і техніки та державне замовлення на розроблення новітніх технологій

Захід: у рамках пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки реалізація пріоритетних науково-технічних задач загальнодержавного значення має виконуватися через систему державних цільових наукових та науково-технічних програм. Зокрема, таких як:

космічні,
морські,
антарктичні,
медичні дослідження,
науково-технічне забезпечення агропромислового комплексу,
науково-технічне забезпечення військово-промислового комплексу тощо.

Строк виконання – постійно

Національна академія наук України

Час перебування на всіх посадах обмежено 2 термінами

ЦК КПУ, РМ УРСР

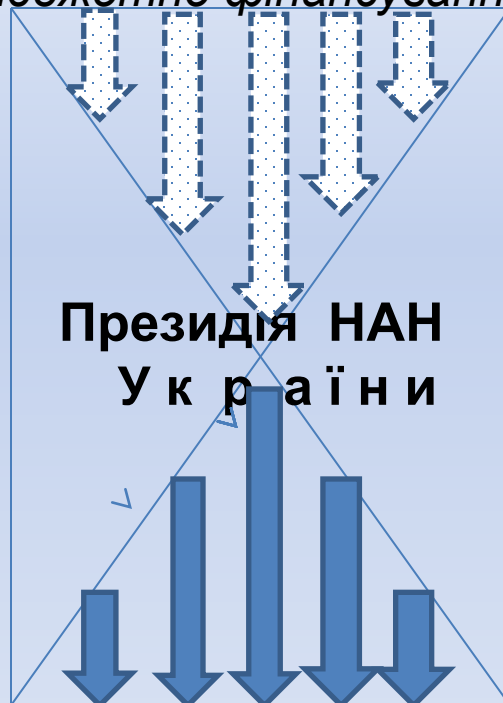

Інститути АН УРСР

До 1991 року

ОРГАНИ ДЕРЖАВНОЇ
ВЛАДИ

Бюджетне фінансування

Президія НАН
У к р а ї н и

Інститути НАНУ

ЗАРАЗ

ОРГАНИ ДЕРЖАВНОЇ
ВЛАДИ

Президія НАН
України

Інститути НАНУ

МЕПІА

Пропоновані принципові зміни системи державного управління та структури державного сектору наукових досліджень.

6. Реформування Національної академії наук України

Стратегічні напрями реформування НАН України визначені Концепцією розвитку НАН України на 2014-2023 роки. Серед них:

- ❖ *активізація роботи з наукового забезпечення вирішення найважливіших державних проблем;*
- ❖ *посилення науково-експертної та інноваційної діяльності, шляхом налагодженню більш тісного співробітництва з галузевими міністерствами і відомствами, великими фінансово-промисловими і виробничими структурами;*
- ❖ *підвищення ефективності наукових і науково-технічних розробок, широке запровадження програмно-цільових та конкурсних засад в організації наукових досліджень.*

Досягнення стратегічних завдань буде забезпечуватися за рахунок:

- *оптимізації мережі наукових установ НАН України на основі результатів об'єктивного оцінювання отриманих ними наукових результатів;*
- *запровадження нових підходів до оцінювання ефективності діяльності наукових установ згідно з критеріями, що використовуються у світовій практиці;*
- *подальшої концентрації наукових та фінансових ресурсів на визначених пріоритетних наукових і науково-технічних напрямках;*
- *налагодження ефективного зв'язку з виробничим сектором;*
- *посилення інтеграції науки і освіти;*
- *розширення зв'язків із зарубіжними науковими центрами, у тому числі у рамках програм Європейського Союзу, зокрема, програм «Горизонт-2020» і «Євратом»;*
- *Активного залучення Академії до формування пропозицій щодо участі України в Стратегії розумних спеціалізацій Євросоюзу;*
- *ефективної комерціалізації науково-технічних розробок, функціонування дієвої системи трансферу технологій.*

Національні галузеві академії наук (НАМН, НААН, НАПН, НАПрН, НАМ)

- ✓ орієнтація на розв'язання найважливіших проблем держави й суспільства в секторі їх діяльності (є деталізовані пропозиції щодо кожної академії);
- ✓ налагодження тісної взаємодії з профільними ЦОВВ, НАН України, вищими навчальними закладами, реальним сектором економіки

Пропоновані принципів зміни системи державного управління та структури державного сектору наукових досліджень.

7. Дослідницькі університети

Захід: Затвердження Кабінетом Міністрів України розроблених НАЗЯВО з урахуванням пропозицій Національної ради з питань розвитку науки і технологій критеріїв для отримання вищими навчальними закладами статусу дослідницьких.

Проведення НАЗЯВО конкурсу на отримання вищих навчальних закладів статусу дослідницьких.

Надання Кабінетом Міністрів статусу дослідницьких окремим національним ВНЗ на підставі результатів конкурсу.

Строк виконання - листопад 2017

Захід: Затвердження науковою радою Національного фонду досліджень умов конкурсу на отримання дослідницькими вищими навчальними закладами довгострокових (до 7 років) грантів для підтримки програм розвитку досліджень за пріоритетними напрямками розвитку науки і техніки.

Проведення такого конкурсу, визначення його переможців і початок фінансування зазначених програм.

Строк виконання - травень 2018

Пропоновані принципові зміни системи державного управління та структури державного сектору наукових досліджень.

8. Внесення законодавчих змін з метою розширення функцій Національної ради з питань розвитку науки і технологій на інноваційну сферу, зокрема, з покладанням на неї функцій підготовки пропозицій Уряду щодо:

- ☐ поліпшення нормативно-правової бази та економічних механізмів для підтримки і стимулювання інноваційної діяльності;
- ☐ визначення пріоритетних напрямів інноваційної діяльності та підтримки їх реалізації; розробки і реалізації державних і галузевих інноваційних програм.

Строк виконання - вересень 2017

9. Ухвалення змін до законодавства з метою сприяння інноваційній діяльності, трансферу технологій.

Здійснення заходів щодо розвитку сучасної інноваційної інфраструктури та її підтримки, зокрема, шляхом відновлення роботи Національного інноваційного фонду.

Строк виконання - січень 2018

10. Поетапне збільшення обсягів бюджетного та позабюджетного фінансування наукової сфери щорічно протягом 2017-2020 років з метою реалізації вимог статті 48 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність».

Строк виконання - грудень 2019

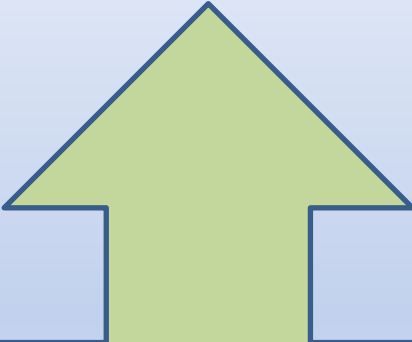

Фінансове забезпечення реалізації оптимальної моделі розвитку вітчизняної науки у 2017-2018 роках

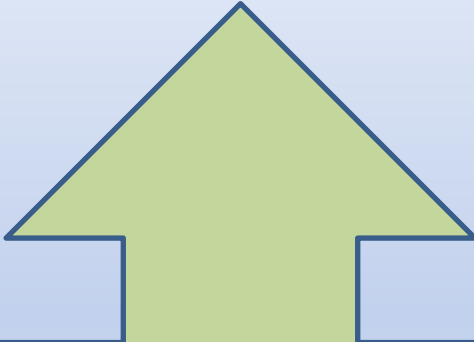
№	Назва головного розпорядника коштів	Проект Державного бюджету України на 2017 рік, (млн. грн)	Мінімальна потреба, (млн. грн)	Відсоток до потреби, (%)	Відхилення (млн. грн)
1	НАНУ	2 637,2	3 318,2	79,5	- 681,0
2	Національна академія педагогічних наук	164,0	173,9	94,3	- 9,9
3	Національна академія медичних наук	1 317,7	1 560,2	84,5	- 242,5
4	Національна академія мистецтв	20,7	26,2	79,0	- 5,5
5	Національна академія правових наук	31,4	63,0	50,0	- 31,6
6	Національна академія аграрних наук	395,0	711,3	55,5	- 316,3
РАЗОМ		4 566,0	5 852,8	78	- 1 286,8

Фінансування вищих навчальних закладів у 2017 році та їх потреба

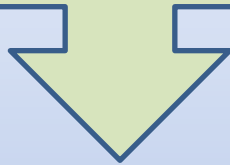
Граничні видатки на наукові і науково-технічні дослідження вищих навчальних закладів (фундаментальні та прикладні дослідження; науково-технічні розробки) відповідно до проекту Державного бюджету на 2017 рік становлять у розмірі 424,800 млн. гривень

Потреба у додатковому фінансуванні по КПКВК 2201040 "Дослідження, наукові та науково-технічні розробки виконання робіт за державними цільовими програмами та державним замовленням, підготовка наукових кадрів, фінансова підтримка преси, розвитку наукової інфраструктури, наукових об'єктів" становить 89,5 млн. гривень.

Потреба фінансування Державного фонду
фундаментальних досліджень та Національного
фонду досліджень у 2017-2018 роках

2016 рік (ДФФД млн. гривень)	2017 рік (ДФФД млн. гривень)	2018 рік (млн. гривень)
<i>20,0</i>	<i>100,0</i>	<i>250,0</i>

Ключовий висновок європейських експертів за підсумками аудиту науково-інноваційної системи України:

“Науково-технологічну сферу України має бути реформовано з метою досягнення *більшої ефективності й відповідності потребам часу* через включення *потужних елементів фінансування досліджень на умовах конкурсу*.”

Мета реформування: доведення витрат на науку до рівня 1.7% ВВП (норма встановлена Законом “Про наукову і науково-технічну діяльність”). Навряд чи зазначена мета буде досягнута в найближчі роки, але вона має бути серйозним орієнтиром на шляху реформування.

Український уряд повинен *більше інвестувати в науку, освіту та інновації*, бо це – інвестиції в майбутнє. *Без фінансування науки не може бути самої науки!”*